

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Dansk, læsning og retskrivning FP9

Folkeskolens prøver

Læsning TEKSTER

Fredag den 4. maj 2018
kl. 10.00-10.30

Ved prøven må der anvendes trykte og elektroniske ordbøger, der er i overensstemmelse med gældende retskrivning, som den er fastsat af Dansk Sprognævn. Ordbøger, som ikke kan medbringes eller opbevares lokalt, kan efter skolelederens nærmere anvisninger tilgås via internettet.

Opgaven findes som:

1. Digital selvrettende prøve
- 2. Paprhæfte**
3. PDF til elever, der aflægger prøve på særlige vilkår

Elevens UNI•Login:
Skolens navn:
Tilsynsførendes underskrift:

Læseprøven består af følgende tekster:

Tekst 1: *Vi lader os styre af overtro* (artikel)

Tekst 2: *Fridlev og røverne* (sagn)

Tekst 3: *Vi er forbundet til jorden* (artikel)

Tekst 4: *Spillet* (novelle)

Tekst 5: *Uak! Pffth! WAAAH! VRÆÆÆL!* (kommentar)

Tekst 1-4 findes i teksthæftet.

Tekst 5 findes i opgavehæftet.

Vi lader os styre af overtro

Firkløvere og bank under bordet er ikke kun gammel fjollet overtro. Det hjælper os mod hverdagens bekymringer, siger eksperter.

Louise A. Poulsen
lap@sondagsavisen.dk

»Nej, stop. Pas på!« råber den unge fyr til sin kæreste og træder selv et skridt til siden for at gå uden om stigen på gaden. Det giver et sæt i hende. Hun stopper op og følger efter ham, så hun undgår at gå under den stige, som Søndagsavisen har stillet op ad en lyskurv uden for shoppingcentret Fisketorvet i København.

Den 24-årige mand, der kommer fra Valby og hedder Oliver Staar, er langt fra ene om at undgå stiger. Ifølge en YouGov-undersøgelse for Søndagsavisen er to tredjedele af danskerne overtroiske – eller handler, som om de er det. 28 procent undlader eksempelvis at gå under en stige.

»Det har jeg bare lært fra barnsben, at man ikke gør. Man går ikke under stiger, og man smadrer ikke spejle. Jeg blev næsten sur på dig, da du var ved at gå under stigen,« siger Oliver Staar henvendt til kæresten, 23-årige Samantha Divjakovic.

Hun har aldrig hørt om, at man ikke må gå under en stige, men er forsigtig med ikke at smadre spejle. Parret afslår derfor høfligt men bestemt at smadre et spejl på Søndagsavisens opfordring.

Beskytter os mod bekymringer

Overlevering fra vores forældre og bedsteforældre spiller en stor rolle i overtroen, fortæller Vibeke Steffen, der har forsket i overtro og er antropolog ved Københavns Universitet.

»Hverdagsmagien med sorte katte, stiger og 13 til bords er overlevering fra gammel tid, som vi følger pr. automatik og ikke så meget, fordi vi i virkeligheden tror på det. Den type overtro vil der blive mindre og mindre af,« spår hun.

Dog tror Vibeke Steffen, at 7-9-13,

krydsede fingre og bank under bordet vil leve videre i bedste velgående.

»Folk ser det som en personlig beskyttelse. Vi lever i et risikosamfund med terror, klimakatastrofer og uhelbredelige sygdomme. Det giver bekymringer i hverdagen, og selvom vi rationelt ved, at det ikke redder noget at sige 7-9-13, er det alligevel der, vi føler, at vi kan gøre noget for at beskytte os selv. Det harmonerer også godt med janteloven, at vi risikerer at blive straffet, hvis vi bliver overmodige – hvis altså ikke vi banker under bordet eller siger 7-9-13. Samtidig koster det ikke noget at beskytte sig med de små ritualer, og mange finder en trykthed i dem.«

Højre ben først ind i flyet

Samantha Divjakovic, som af sin kæreste blev ledt uden om stigen, kan godt genkende de små trykhedsritualer.

»Jeg har noget med, at højre ben skal først. Så jeg tager altid højre sko på først, og hvis jeg skal op at flyve, skal det være højre ben, jeg først sætter ind i flyet,« siger hun.

Og netop i de situationer, hvor vi er særligt bekymrede, kan vi bruge overtroen.

»Man kan sige, at vi søger noget, der kan kontrollere vores bekymring, uro eller angst – eksempelvis for, at huset vil brænde, eller at man bliver syg. I ekstrem grad er det en egentlig diagnose, der hedder OCD, men vi har næsten alle lidt hygge-ritualer, vi bruger, når nervøsiteten trænger sig på,« siger psykolog Henrik Tingleff, der kender det fra sin egen hverdag.

Lykketøjet hjælper os

»Hvis jeg for eksempel skal til et vigtigt møde, kan jeg da godt tænke, at nu gik det så godt, sidst jeg havde den her skjorte på eller holdt på en bestemt parkeringsplads. Så det vil jeg gøre igen. Selvfølgelig vil det ikke nødvendigvis ændre på, hvordan det rent faktisk går, men giver

**» Hvis jeg skal op at flyve, skal det være højre ben, jeg først sætter ind i flyet
Samantha Divjakovic**

» Vi søger noget, der kan kontrollere vores bekymring, uro eller angst

Henrik Tingleff, psykolog

det lidt større selvtillid eller ro, øger jeg måske min chance for at performe en smule – og på en god dag gør det måske, at udbyttet også bliver bedre,« siger han.

Uanset om man benytter en firkløver, en lykkeamulet eller en bestemt handling, kan der dog også være en risiko.

»Hvis det tager overhånd, er det en dårlig strategi. For hvad nu hvis lykkeskjorten er til vask, firkløveren er blevet væk, eller parkeringspladsen er taget? Så risikerer du, at bekymringen eller angsten stiger, fordi du har hængt dine præstationer op på de ting. Så det er vigtigt, at man også kan uden sine ritualer,« siger Henrik Tingleff.

DERFOR BETYDER DET UHELD

Gå under en stige: Stigen danner et trekantet rum, som symboliserer treenigheden Faderen, Sønnen og Helligånden. Hvis man går under stigen, vanhelliger man dem.

Gør det godt igen: Gå tilbage under stigen.

Smadret spejl: Betyder syv års ulykke for den, der smadrer det. I gamle dage mente man, at ens spejlbillede var et billede af sjælen. Så det var ens sjæl, der blev knust.

Gør det godt igen: Det forlyder, at man samler skårene op og enten smider dem i en sydgående å eller graver dem ned i jorden.

Spildt salt: Et varsel om ulykker. I gamle dage troede man, at salt var magisk. Salt har en bibelsk betydning og bruges i helligt vand. Og så har Judas spildt salt på billedet 'Den sidste nadver'.

Gør det godt igen: Smid en smule salt over venstre skulder for at ramme den lurende Djævel i ansigtet.

En sort kat krydser vejen: Katte, der tidligere var ærede dyr, blev med kristendommen dæmoniseret – man mente, at især de sorte var i ledtog med hekse og djævle. Katten er en dæmon, der afskærer én vejen til himlen. Kan være et varsel om død.

Gør det godt igen: Nogle siger, at man skal spytte eller kaste salt over venstre skulder.

Bank under bordet: Hedder mange steder 'knock on wood' – altså at man banker på træ. Det kan henvises til korset, som er lavet af træ, og som altså beskytter mod det onde. Eller til gode ånder, der bor i træer.

Krydse fingre: Skulle symbolisere korset fra kristendommen og derfor beskytte mod det onde.

13 til bords: Der var 13 til bords ved den sidste nadver, og det endte med, at Jesus blev forrådt af Judas og dræbt.

EKSPERIMENTET: KNUSTE SPEJLE OG GANG UNDER STIGEN

Bevåbnet med små spejle og en lang stige tog Søndagsavisens journalist og fotograf opstilling uden for indkøbscentret Fisketorvet i København for at se, om folk gik under stigen – og om de turde tage imod udfordringen at smadre et spejl.

Overtro fik mor til at spise ved sit eget bord

»Jeg tænkte da ikke en pind over, at vi lige gik under stigen. Det tager vi os ikke af. Vi er ikke overtroiske. Men fra min barndom kender jeg godt det med, at man ikke må slå edderkopper ihjel, eller at det bringer uheld, når en sort kat går over vejen. Min mor var meget overtroisk. Hun nægtede at være 13 til bords. Så dækkede hun et bord til 12 og sad selv og spiste ved et lille skrivebord ved siden af. Du kan ikke få os til at smadre et spejl! Ikke fordi det vil bringe uheld, men det er da svineri og spild.«

Gertrud Thomsen, 65 år, med sin mand Aksel Erik Thomsen, 68 år, pensionister, Hals

Ingen grund til at teste det

»Når jeg ser en stige, går jeg udenom. Jeg tænker først, at det bringer uheld at gå under. Det er jo ikke logisk, at det skulle gøre det, men der er ingen grund til at teste det. Da en af mine kollegaer for nylig smadrede et spejl, talte vi da om, at det kunne bringe ulykke.«

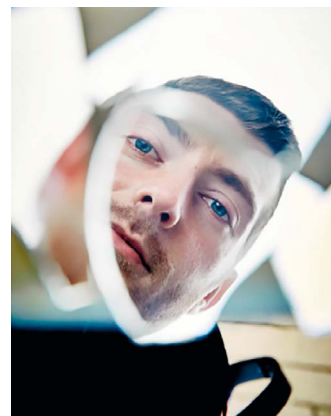
Oliver Staar, 24 år, butiksekspedient, Valby

Tager ingen chancer

»Jeg ved godt, det lyder fjollet, men jeg vil ikke smadre et spejl. Jeg har allerede prøvet at smadre et, hvor det ikke var med vilje. Jeg ved ikke, om jeg sådan for alvor tror på, at det bringer uheld, men jeg tager ingen chancer. Jeg kan godt bruge noget held, for jeg leder efter en læreplads. Jeg har det fra min far, der har det fra sin mor – hun var ret overtroisk. For eksempel er jeg vokset op med, at det er forbudt at stille sko på bordet, selvom de er helt nye og rene. For det betyder uheld. For nylig var jeg til et selskab, hvor vi var 13. Det diskuterede folk, og vi endte med at dække et børnebord for ikke at være 13 til bords.«

Mathilde Bak, 22 år, studerende, Køge

Familiens kvinder er mest overtroiske

»Jeg er ikke så overtroisk, så jeg har ikke noget imod at smadre et spejl. Min mor siger, at hvis et spejl eller et glas smadrer, bringer det uheld. Det er mest kvinderne i min familie, der er overtroiske. Min far og jeg er ikke. Men alligevel spytter jeg tre gange over skulderen, hvis jeg ser en sort kat løbe over vejen, for det har jeg lært, at man skal. Jeg gør det vel for en sikkerheds skyld, selvom jeg ikke tror på, at sådan noget kan bringe uheld. Det med stigen har jeg aldrig hørt om, så den har jeg ikke noget problem med at gå under.«

Armin Gerzic, 27 år, tjener, Valby

VI GÅR UDEN OM SORTE KATTE PÅ INTERNATER

Når danskere skal vælge en kat fra et af Dyrenes Beskyttelses internater, er sorte katte ikke i høj kurs.

»Vi formidler cirka 4.600 katte om året, og sidste år sad de katte, der helt eller overvejende er sorte, 13 dage længere på internatet end katte med andre farver,« siger projektleder for familiedyr i Dyrenes Beskyttelse Jens Jokumsen.

I gennemsnit er en kat 42 dage på et af internaterne. Organisationen fik idéen til en optælling fra den britiske søsterorganisation Cats Protection, hvor en undersøgelse havde vist samme billede.

»Kattens personlighed hænger ikke sammen med farven, så det er farven, folk i første omgang vælger kat efter. Og her er det nærliggende at tro, at de sorte katte fravælges på grund af overtro, hvor sorte katte fra gammel tid er forbundet med uheld. Men det kan selvfølgelig også være, at folk gerne vil have en rød 'Garfield' eller synes, at en rigtig kat er gråstribt. Vi ved det ikke, men det er da tankevækkende,« siger Jens Jokumsen.

DERFOR ER KVINDER LANGT MERE OVERTROISKE END MÆND

Undersøgelsen af danskernes overtro i hverdagen afslører, at 80 procent af de danske kvinder bekender sig til overtroens fortællinger og ritualer – det gælder 'kun' for 57 procent af mændene.

Faktisk er det altid kvinder, der i undersøgelser slår ud som de mest overtroiske, siger antropolog Vibeke Steffen:

»Kvinder tager sig mere af det, der sker mellem mennesker. Både i familiens sociale liv og ved at have flere jobs i omsorgsfag. Derfor er de tættere på hverdagens små bekymringer, og det kan være grunden til, at de er mere overtroiske.«

Psykolog Henrik Tingleff er enig: »Vi ved, at der er en højere forekomst af angst hos kvinder end hos mænd. Kvinder bekymrer sig ganske enkelt mere, og det kan være en forklaring på, at de i højere grad forsøger at håndtere bekymringer gennem overtro og små ritualer.«

SÅ OVERTROISKE ER DANSKERNE

	Kvinde	Mand
Siger 7-9-13, for at noget ikke skal ske	45 %	24 %
Krydser fingrene, hvis du ønsker/håber noget	44 %	22 %
Banker tre gange under bordet, når noget ikke må ske	38 %	23 %
Undlader at gå under en stige	35 %	20 %
Tror på, at der er spøgelse, ånder eller lignende, man ikke kan se	28 %	13 %
Leder efter firkløvere – og hvis du finder en, gemmer du den, så den kan bringe lykke	26 %	9 %
Spytter over skulderen, ser væk eller tænker, at der kan ske uheld, når du ser en sort kat gå over vejen	17 %	8 %
Undlader at stille sko på bordet	18 %	7 %
Er forsigtig med spejle, fordi det kan bringe syv års ulykke at smadre et	17 %	7 %
Undlader at få barnevognen hjem, før barnet er født/kommet hjem	18 %	6 %
Siger eller tror på, at det bringer lykke at blive ramt af en fugleklat	16 %	7 %
Smider salt over skulderen, hvis du har tabt/spildt salt	10 %	5 %
Inviterer en ekstra person, tager en bamse med til bords, dækker to borde eller lignende, hvis der er 13 til bords	10 %	4 %
Placerer en hestesko over døren, fordi det bringer held	4 %	4 %
Undlader at gøre bestemte ting, når det er fredag den 13., eller er bevidst om, at der kan ske noget uhyggeligt den dag	4 %	1 %
Undlader at fløjte på et skib eller en båd	2 %	2 %
Andet	2 %	2 %
Ingen	20 %	43 %

YouGov for Søndagsavisen. Et repræsentativt udsnit af danskerne på 1.014 personer har svaret.

Fridlev og røverne

Der var tolv brødre fra Norge – Gerbjørn, Gunbjørn, Arnbjørn, Stenbjørn, Esbjørn, Torbjørn og Bjørn – og de sidste fem skal nok også have heddet noget med -bjørn. De var gæve og kraftige unge mænd, store og flotte af skikkelse og kendt for at have vundet mange kampe mod jætter og sejre over vilde folk. Men der var ingen, som ville kalde dem for gode naboer! De yppede kiv¹ bare for fornøjelsens skyld, stjal og røvede fra alle sider, dels i de norske dale, dels – og mest – blandt svenskerne.

De havde bygget sig et sted på en ø midt ude i en elv og havde omgivet det med en stærk jordvold; herfra kunne de uhindret tage på røvertogt i naboegnene. De havde også fået indrettet en vindebro, så de nemt kunne komme over elven, når de havde brug for det, og når den var trukket op, var den lige så god som den stærkeste port! Selv elven var meget vild og brusende med stejle sider og klipper og sten ude i strømmen, så den ikke var til at svømme over hverken for hest eller menneske. Undtagen Bjørn – den ene af brødrene – for han havde en stor og hurtig hest, som kunne det. Han havde også en stor og bidsk hund, som egentlig havde været hyrdehund hos jætten Offote, og man sagde, at den både dengang og nu hos Bjørn havde bidt flere mennesker ihjel.

Men engang var brødrene Bjørn kommet for godt i gang, for nu havde svenskerne bedt den danske konge Fridlev komme og hjælpe sig. Da han mødte brødrene, måtte de trække sig tilbage; og det gik så stærkt, at da de kom til elven og vindebroen, nåede Bjørn ikke at få sin prægtige hingst med over, så den fik Fridlev som bytte.

Nu lovede Fridlev, at for hver af de tolv, der blev dræbt, ville han veje liget op med guld; det gav mange af hans hirdmænd² blod på tanden, for der var jo ikke blot en god gevinst, men også hæder at vinde på den måde. Ja, de gik endda så vidt, at de sagde, at det skulle koste dem livet, hvis de ikke kom tilbage med brødrenes afhuggede hoveder. Fridlev blev godt nok glad for at mærke, at hans folk var så ivrige og havde så meget mod på sagen, men han mente alligevel, at det ville være bedre, om han kunne klare det ene mand.

Da det var blevet aften, red Fridlev så ud kun

ledsaget af en enkelt staldknægt, og da han kom ned til elven, dræbte han trællen ved at knuse hans hoved med en sten. Derpå skiftede han klæder med den døde og kastede liget ud i strømmen; nu ridsede han med kniven nogle flænger i hestens sider, som om den var blevet såret i kamp, og lod så det stakkels dyr løbe. Selv satte han sig op på Bjørns hingst, og ved hjælp af den kom han over floden. Bagefter var det en smal sag for ham at kravle op ad volden, over pælene og ned til gården; der fandt han hurtigt det hus, hvor brødrene holdt gilde, og en kroget at gemme sig i.

Brødrene følte sig helt sikre på, at ingen kunne komme over elven og ind på gården, når vindebroen var oppe, og festede derfor ordentligt med øl og mjød. Kun Bjørn følte sig ikke så tryk; han havde nemlig haft en drøm om, at et farligt dyr var steget op af vandet og ville opsluge dem alle sammen, så han mente, at de hellere måtte undersøge alle smuthuller på øen, før de kunne føle sig sikre. De ledte alle vegne – men kun uden for huset – og fandt hurtigt hingsten og blev så enige om, at rytteren nok var druknet i den rivende strøm.

Den anden hest – den, som Fridlev havde ridset med sin kniv – var imidlertid løbet tilbage til lejren, og Fridlevs folk var straks rykket ud for at lede efter deres herre. Da de nede mellem klipperne i elven fandt en død mand i kongens fornemme klæder, troede de, at det var ham; ansigtet og hovedet var nemlig blevet så forslået af stenene, at det ikke var til at skelne trækkene. Nu blev alle hans folk meget vrede og ivrige efter at hævne deres herre, og de unge mænd, der i forvejen havde lovet at rydde røverne af vejen, var selvfølgelig de allerivrigste. De lagde nu brynjerne, trak deres våben og kastede sig ud i vandet for at komme over til øen.

Da Fridlev så det, skyndte han sig at sænke broen, så hans folk kunne storme lige ind og gøre det af med de frække røvere. Alle brødrene blev dræbt, undtagen Bjørn; kongen lod hans sår pleje og tog ham siden i sin tjeneste.

*Nordiske gude- og heltesagn,
fortalt af Niels Saxtorph,
Lademann Forlagsaktieselskab, 1984*

¹ *yppede kiv*: skabe ufred

² *hird* er et gammelt ord for et følge, der beskytter kongen. I dag ville man nok kalde dem livvagter.

Vi er forbundet til jorden

Af Laura Engstrøm

Tea, Calena og Baya tilhører diné-folket, der også kaldes navajo-indianere. De boede i USA længe før europæerne. De danser stammedanse, går til medicinmænd, og så er der det særlige kiinalda-ritual for unge piger.

Tea Nockideneh ryster lidt i vinden. Hun har kun hættetrøje på i dag, og der kan godt være koldt om foråret i den amerikanske stat Arizona, selvom det meste er ørken, og solen som regel står højt på himlen.

Rundt om den lille by Page, hvor Tea går i skole, rejser stejle klippevægge og høje, røde bjerge sig. Nogle af bjergene har huller og grotter. Andre bjerge ligner store, firkantede klodser, og andre igen er som runde øer på øde, langstrakte sletter. Jorden er sandet og rød, og lige nu har kaktusserne pink og gule blomster. Her har man optaget mange westernfilm, og hvert år kommer omkring tre millioner turister for at køre rundt i ørkenen og se de vilde bjerge og klipper.

Mange af turisterne ser ikke, hvordan tiårige Tea og mange af hendes klassekammerater lever. De fleste indfødte amerikanere i reservatet Navajo Nation bor nemlig væk fra de store veje. Tea bor med sine forældre, to brødre og tre katte i den lille by Greenhaven, der ligger i distriktet Wahweap. I hendes område findes der huse med indlagt el og vand. Men mange af de indfødte amerikanere bor i små træhuse eller mobilehomes, som er en slags campingvogne.

Der er også stadig nogle, der bor i en hogan. Hogan er navnet på de ottekantede huse, som de indfødte amerikanere oprindeligt boede i. Ikke alle har elektricitet eller rindende vand. De skal køre ind til byen og hente store dunke med vand.

Hvide og indfødte

Ligesom en stor del af sine klassekammerater tager Tea hver morgen skolebussen ind til Page. »De fleste af os bor uden for Page. Jeg står op klokken seks, så jeg kan stige på bussen kl. 6.40,« siger Tea og begynder at tælle, hvor mange i hendes klasse der er hvide, og hvor mange der ligesom hun selv kalder sig native, altså indfødte amerikanere.

»Vi er 25 i min klasse, og 20 af os er indfødte amerikanere,« fortæller hun.

Tea tilhører altså flertallet i sin klasse, så på den måde er hun ikke anderledes. Alligevel har hun gjort sig tanker om, hvad det vil sige at være indfødt amerikaner. Eller for at være helt korrekt er Tea halvt hvid, halvt indfødt amerikaner.

»Man kan godt mærke, at mine forældre kommer fra to vidt forskellige kulturer. Når jeg besøger mine bedsteforældre i Virginia, synes jeg, det virker, som om de går meget mere op i at have ting, end vi gør her. De er mere grådige og ligeglade med, hvordan det påvirker naturen, at de hele tiden skal bruge benzin til deres biler. De bruger også meget mere elektricitet end os,« siger Tea, hvis far arbejder på kraftværket i byen. Det er kraftværket, der producerer elektricitet, men det meste bliver sendt til Californien og andre steder i Arizona, ikke til husene i området.

»Jeg tror, at vi indfødte amerikanere er mere forbundet til jorden og til vores familier. Og så bruger vi for det meste medicinmænd i stedet for læger. Vi har også vores eget sprog og vores egne danse. Powwow-dansene for eksempel,« siger Tea og mener de traditionelle stammedanse, som de stadig bruger ved særlige lejligheder. Sproget taler de dog ikke hjemme hos Tea.

Ritualet for unge piger

Så er der pubertetsritualet. Det kan Calena Miller fortælle om. Hun er 11 år gammel og går en klasse over Tea. Hun gruer lidt for den dag, det er hendes tur til at gennemgå ritualet for unge piger, der er kommet i puberteten. Kiinalda hedder den ceremoni. Det er lidt som en konfirmation. Kiinalda bliver holdt, fire dage efter at pigen har fået sin første menstruation, og varer i fire dage.

»Jeg har slet ikke lyst til det. For jeg vil ikke være en kvinde endnu, men min bedstemor siger, at der nok ikke går så lang tid, før jeg skal have en kiinalda-ceremoni. Måske når jeg bliver 14. Hver morgen skal man løbe hen til det nærmeste træ og tilbage igen, og så er der nogle ting, man ikke må spise, for eksempel sukker og salt.

Den fjerde og sidste dag i ceremonien fortæller kvinderne fra ens familie én, hvordan man skal være og opføre sig som kvinde,« fortæller Calena, der bor i den lille by LeChee, hvor de fleste er indfødte amerikanere.

Calena skal lige tænke sig om, hvorvidt der er mere, der er anderledes for hende end for hendes hvide klassekammerater: »Jo!« indskyder hun. »Der er en bestemt slags dukke, jeg ikke må få, fordi den tiltrækker de onde ånder.«

Mere amerikansk

Baya Meehan bor ligesom Calena og Tea i reservatet Navajo Nation tæt på Page. Hun er 36 år gammel og er flyttet tilbage til den lille farm, hvor hun voksede op med sine bedsteforældre, forældre, kusiner, fætre og brødre. Dengang

boede de ti mennesker i en hogan på størrelse med et lille kolonihavehus.

Hun har gået på den samme skole som Tea og Calena og synes, det er meget anderledes, end da hun var barn.

»Børnene er blevet mere amerikanske. Da jeg gik i skole, boede der flere hvide i byen, og vi var meget anderledes. Det var slet, slet ikke cool at være indfødt. Der blev set ned på os, og vi blev kaldt *res'ies*, som betyder 'dem, der bor i reservatet'. Men selv om det ikke helt er sådan mere, betyder det, at de indfødte børn ligner de hvide mere. Nogle af os gør, hvad vi kan, for at holde fast i vores kultur. Men vi kan nok ikke gøre så meget ved det. Det er sådan, udviklingen er.«

Weekendavisen, Faktisk, 13. maj 2016

Spillet

Af Anita Krumbach

Et par drenge fra skolen fandt fliserne. Fem store fliser på græsplænen bag fysiklokalet. De løb og spillede fodbold, da de nærmest skvattede over dem. Fliserne lå i en lige række, på en vold af nygravet jord. Drengene havde vist dem til en af skolens pedeller. Pedellen kendte ikke noget til de fliser. Han havde ringet til politiet.

– Så finder de et lig, Margrete. Ved du, hvad et lig er? Margrete sidder i sin høje stol. Glor på mig med store, blå øjne. Hun har jordbær-yoghurt i håret. Carstens lille Mulli.

Drengene var i nyhederne samme aften. Man kunne se fysiklokalet i baggrunden, da de blev interviewet. Jeg tænkte på alle de gange, jeg har siddet i det lokale og røvkedet mig. Dagdrømt og gloet ud ad vinduet, mens tiden har sneget sig afsted. Aldrig i min vildeste fantasi har jeg forestillet mig, hvad der kunne ske lige udenfor. Hvad mennesker kan finde på.

Margrete lægger hovedet på skrå uden at tage blikket fra mig. Min lillesøs. Hun stikker møjsommeligt skeen ned i skålen og skraber det sidste yoghurt op. Margrete. Carstens mor hed Margrete. Min farmor hedder Lene.

- Smager godt, Margrete? Smager godt?

Nogle gange løber jeg fra Margrete, når jeg passer hende. Gemmer mig, mens jeg holder øje med hende. Hendes lille ansigt går i stykker, når hun opdager, at hun er helt alene i verden. Når tårerne sprøjter, kommer jeg løbende. Løfter hende op i armene og knuger hende.

– Så, Margrete, storebror passer på dig. Jack er lige her! Så hulker hun og trykker sig ind til mig.

Politiet fandt hurtigt ud af det. Drengen var kun lige fyldt 19. Hans mor og lillebror havde trukket hans lig på en trækvogn hele vejen fra højhusene ned under viadukten og ind på skolens område. Han havde åbenbart terroriseret dem i flere år. Den aften havde de givet ham is. Jeg forestiller mig, at det var chokoladeis. En ordentlig portion. Han har rigtig følt sig forkælet.

– Bum, så var han død, Margrete. De havde fået nok af ham. Isen var fuld af gift!

Margrete gør store øjne. – Bum! Hun klapper hænderne sammen. Griner over hele femøren. Jeg rejser mig op. Tager Margretes tomme skål.

Den hvide plastikbøtte står i rodet på køkkenbordet. Her ligner noget, der er løgn. Meget værre, end da mig og mor boede alene. Jeg ryster bøtten, så pillerne rasler.

– Margrete have Panodiler?

Margrete spidser sin lille mund. Så klapper hun hænderne sammen. – Bum!

Jeg stiller pillerne tilbage. Åbner køleskabet og finder yoghurtten. Det giver et jag helt ud i fingerspidserne, da jeg hælder op i skålen. Min hånd er mørklilla over håndryggen. Først var den blå.

Margrete følger mig med øjnene. Jeg holder hånden op, så hun kan se. – Dygtig Carsten!

Carsten. Margretes fødselsdato er tatoveret på Carstens bryst. Da min mor lige havde mødt ham, spillede vi billard, et sted, der hedder Høvdingen. Jeg tænkte, at han vel var meget sød. Hverken værre eller bedre end de andre. Carsten grinede højt, da jeg kaldte billardkøen for en stav. – Er det en skistav, du mener? Kan du se noget sne? Han fægtede rundt med køen, så den ramte lampen, der hang over bordet. – Vi spiller med stav i aften! De, der sad i baren, vendte sig om og grinede, men på en hyggelig måde. Carsten købte øl. Jeg fik en cola. Jeg koncentrerede mig sindssygt om at fatte reglerne. Man skulle ramme sine egne kugler med en hvid kugle. Skyde dem ned i hullerne langs bordets sider.

Carsten stod bomstille, når det var hans tur. Som en panter på spring. Man skulle tro, det gjaldt liv og død. Jeg håbede bare, at han ville vinde.

Vi skød hver vores kugler i hul. Til sidst var der kun en sort kugle tilbage. Den, der skød den sorte kugle i et hul, havde vundet. Køen var våd af sved i min hånd. Jeg kneb øjnene sammen. Hvilede en hånd på kanten af bordet. Den sorte kugle lå lige foran et hul. Jeg kunne ramme den med den hvide, hvis jeg ville. Carsten stod spændt som en fjeder for enden af bordet. Jeg lænede mig forover. Sigtede på den hvide kugle. Strejfede den med et skævt slag, så den bare lå og snurrede om sig selv.

Margrete piller ved sin hagesmæk. Jeg stiller skålen foran hende. Læner mig op ad køkkenbordet. Hun stikker skeen i yoghurtten og spiser. Jeg stryger forsigtigt med en finger over hån-

dens violette. Først troede jeg, at Carsten havde brækket den. Han kan gå fuldstændig amok. A.M.O.K. Så lukker jeg øjnene. Tænker på, at jeg kan vinde spillet. Hvis jeg vil, kan jeg vinde spillet. Ramme Carsten dér, hvor det gør allermost ondt.

Margrete rækker armene i vejret. Solen skinner i nakkens krølhår. – Op! Jeg mærker en uro i kroppen. Vidste de det bare en dag, den mor og lillebror. At de havde fået nok?

Margrete har nærmest ikke rørt den nye portion. Jeg peger på skålen. – Ikke have mere? Hun skubber skålen væk. Kniber læberne sammen.

Jeg skyller en skumklud under den varme hane. Smerten er et lyn i min hånd, da jeg vrider kluden. Det gør mig så bange. Margrete aser og maser for at komme op af stolen. Jeg drypper på bordet, da jeg rækker ud efter pillerne. Stiller

den hvide bøtte højt oppe på hylden over køleskabet.

Margretes mund vibrerer i et omvendt U.

– Så, så. Rolid nu. Jeg vasker hendes klistrede fingre. Tørrer hende om munden og løsner hagesmækken. Pillerne lyser hvidt deroppe. Jeg finder en grydeske i skuffen. Skubber til bøtten. Skubber den helt ind i mørket. Væk.

Margrete slår armene om min hals, da jeg løfter hende op af stolen. Jeg mærker tyngden af hendes lille krop. Mærker, hvor højt jeg elsker hende. Carstens lille Mulli.

Hvis man rammer den hvide kugle rent. Banker til den, så den sorte styrter i et hul. Så har man vundet spillet. Margrete spræller og vrider sig i mine arme. Aldrig i min vildeste fantasi. Jeg sætter hende forsigtigt ned.

